

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство юстиції України

**Офіс Генерального прокурора
(до відома)**

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Статтю 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтю 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод

людини і громадянина та захисту прав кожного на території України, виконанням функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено грубі порушення прав людини на захист від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у діяльності державної установи «Рівненський слідчий ізолятор» (далі – СІЗО, установа), у якій на час відвідування НПМ утримувались 317 ув'язнених та засуджених.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК) серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

Під час здійснення 13 червня 2023 року відвідування установи, для виконання функцій національного превентивного механізму, групою НПМ під час вивчення камерних карт утримуваних осіб виявлено, що всупереч вимогам частини 2 статті 8 Закону у камерному приміщенні № 73 особи, які вперше притягнуті до кримінальної відповідальності, тримаються разом із особами, які раніше притягувались до кримінальної відповідальності.

Частиною 1 статті 115 КВК передбачено, що норма жилої площі на одного засудженого не може бути менше 4 м².

В той же час, на момент відвідування СІЗО у камерному приміщенні № 23, де утримуються 7 засуджених до довічного позбавлення волі, згідно із наданого адміністрацією «Акту вимірювання житлової площі приміщень», загальна площа цього камерного приміщення складала 18,3 м², тобто площа складає 2,6 м² на одну особу.

Також, порушення норми площі було встановлено у камерному приміщенні № 29, в якому утримуються засуджені до довічного позбавлення волі, де площа на одну особу складає 2,9 м².

У пункті 13 сьомої загальної доповіді [СРТ/Inf(97)10] Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню (далі – КЗК) зазначено, що проблема із переповненими камерами призводить до негігієнічних умов, постійної відсутності приватності, перезавантаження медичних служб та інфраструктури установи і тому потребує виправлення.

Окрім цього, вказані вище порушення є приводом до подання чергових заяв проти України до Європейського суду з прав людини.

Так, у справах «Яковенко проти України» (Yakovenko v. Ukraine) (заява № 15825/06 від 26.04.2006) та «Кулік проти України» (Kulik v. Ukraine) (заява № 34515/04 від 04.09.2004), зазначено неналежні умови утримування у місцях несвободи, а саме відсутності особистої простору у камерних приміщеннях.

За цих підстав Європейський суд з прав людини постановив, що у зв'язку з матеріально-побутовими умовами порушено статтю 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

У камерних приміщеннях та лазні СІЗО порушується стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, що забезпечує право на повагу до приватного життя.

Так, санвузли більшості камерних приміщень не містять перегородок, які дозволяють усамітнитись, що передбачено вимогам правила 19.3 Європейських пенітенціарних правил (Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць) (далі – ЄПП), у зв'язку з чим засуджені та ув'язнені завішують прохід до санвузла простирадлами.

Ліжка у деяких камерних приміщеннях розташовані впритул одне до одного, що не забезпечує засудженим та ув'язненим особистого простору, що передбачено правилом 18.1 ЄПП та пунктом 1 главою 2 розділом II Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5 (далі – ПВР СІЗО).

У приміщенні лазні установи також не дотримується право на приватність. Так, порушується вимога правила 19.3 ЄПП через відсутність шторок та душових перегородок, достатніх для усамітнення ув'язнених та засуджених.

Ув'язненим та засудженим не забезпечуються в повному обсязі матеріально-побутові умови, що відповідають правилам санітарії та гігієни, відповідно до вимог статті 11 Закону, статті 115 КВК та розділу IX глави 3 пункту 2 ПВР СІЗО.

Так, у більшості камерних приміщень корпусу № 1 брудно, наявний неприємний запах, значна захаращеність сумками та особистими речами, підлога

та санвузли брудні.

У порушення вимог пункту 8.13.5 Норм забезпечення меблями, інвентарем і предметами господарчого призначення слідчого ізолятора, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2012 № 1118/5 (далі – Норми забезпечення СІЗО), камерні приміщення не забезпечені бачками з питною водою, ув'язнені та засуджені змушені вживати воду з централізованого водогону.

Лазне-пральне обслуговування ув'язнених та засуджених здійснюється із порушенням вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5 (далі – Положення про ЛПО).

Так, у лазні для засуджених, які залишені для робіт із господарського обслуговування, відсутні прогумований килимок, водорозбірний кран для гарячої та холодної води, що передбачено пунктами 2.6.2 та 2.13.3 Положення про ЛПО.

Також у приміщенні пральні брудні та чисті речі накопичуються і зберігаються разом на підлозі та не містять написів «Чиста білизна» чи «Брудна білизна», що є порушенням пункту 3.17.1 Положення про ЛПО.

У деяких камерних приміщеннях не забезпечується доступ до свіжого повітря, що є порушенням вимог правила 11 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями.

Так, у камерних приміщеннях, де утримуються жінки, штучна система вентиляції не працює, а металеві ґрати через свою конструкцію не дозволяють повністю відкрити вікно. Заходи безпеки для певних категорій утримуваних осіб доцільно вживати, але не повинні позбавляти останніх доступу до свіжого повітря.

КЗК у пункті 30 одинадцятої загальної доповіді [СРТ/Inf (2001) 16] зазначає, що повітря необхідне для життя, право на яке має кожний ув'язнений та засуджений. Відсутність доступу до повітря створює умови, сприятливі для поширення різних хвороб.

Всупереч вимог частини 4 статті 32 Кодексу цивільного захисту України та Порядку створення, утримання фонду захисних споруд цивільного захисту, виключення таких споруд із фонду та ведення його обліку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10.03.2017 № 138, в установі відсутнє повноцінне укриття для захисту в особливий період.

Таким чином, ув'язнені та засуджені, які утримуються у СІЗО разом із персоналом, піддаються щоденному ризику для життя та здоров'я, залишаючись незахищеними під час сигналу «повітряна тривога», обумовленої військовою агресією рф проти України.

Під час проведення конфіденційного спілкування до групи НПМ зверталися переважно ув'язнені та засуджені, які скаржилися на бездіяльність медичних працівників та ігнорування виказаних ними скарг на здоров'я, зокрема на те, що

вони тривалий час не можуть потрапити на прийом до медичних працівників.

Зазначене свідчить про неналежну взаємодію медичних працівників Рівненської міської медичної частини філії державної установи «Центру охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби» у Рівненській області та працівниками установи, що не забезпечує надання вчасної та якісної медичної допомоги утримуваним особам.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу установи, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2⁷ пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 № 228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення порушень, виявлених у державній установі «Рівненський слідчий ізолятор», зокрема:

1.1. Опрацювати питання щодо дотримання встановленої норми площі з розрахунку на одного засудженого згідно вимогам частини 1 статті 115 КВК;

1.2. Вжити заходів щодо створення належних умов для реалізації права ув'язнених і засуджених на приватність та особистий простір, що передбачено правилами 18.1 та 19.3 ЄПП;

1.3. Провести ремонтні роботи у лазні для засуджених, які залишені для роботи з господарського обслуговування;

1.4. Опрацювати питання щодо доступу до свіжого повітря;

1.5. Опрацювати питання щодо належного облаштування та функціонування укриття для захисту в особливий період;

1.6. Переглянути практику взаємодії медичних працівників та працівників установи щодо надання вчасної та якісної медичної допомоги утримуваним особам;

1.7. Переглянути практику щодо утримування осіб, які вперше притягнуті до кримінальної відповідальності, окремо від осіб, які раніше притягались до кримінальної відповідальності;

1.8. Організувати дотримання правил санітарії та гігієни в камерних приміщеннях для ув'язнених та засуджених;

1.9. Опрацювати питання щодо встановлення бачків з питною водою у камерних приміщеннях відповідно до вимог пункту 8.13.5 Норм забезпечення СІЗО;

1.10. Забезпечити роздільне накопичення брудної та чистої білизни у пральні СІЗО.

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування державної установи «Рівненський слідчий ізолятор» на 10 арк. в 1 прим.

**Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Потапович Павло (050)-967-95-51

